

XUSAYNIY ROMANLARIDA ‘UY’ VA ‘VATAN’ TUSHUNCHALARINING SIMVOLIK DEKONSTRUKSIYASI

Begimkulova Shaxnoza Axmedovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM v.b.dotsenti

Xalilova Zebo Oybek qizi

Qarshi Xalqaro Universiteti 1-kurs magistri

Annotatsiya. Ushbu maqolada Xusayniy romanlarida “uy” va “vatan” tushunchalarining an’anaviy ma’nodan chiqib, murakkab va ko‘p qatlamli ramziy tizim sifatida talqin qilinishi tahlil qilinadi. Muallif asarlarida ushbu tushunchalar dekonstruktiv yondashuv asosida qayta ko‘rib chiqilib, ularning ichki ziddiyatlari, travma, xotira va identitet bilan bog‘liqligi ochib beriladi. Shuningdek, migratsiya, globalizatsiya va ijtimoiy o‘zgarishlar ta’sirida “uy” va “vatan”ning yangi ma’nolari shakllanishi yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Xusayniy, uy tushunchasi, vatan, dekonstruksiya, identitet, migratsiya, xotira, travma, postkolonial adabiyot, ramziylik.

Аннотация. В данной статье анализируется символическая деконструкция понятий «дом» и «родина» в романах Хусейни. Эти категории рассматриваются не как стабильные и однозначные явления, а как сложные и многослойные феномены. В работе раскрываются их внутренние противоречия, связь с памятью, травмой и идентичностью. Также освещается трансформация значений этих понятий под влиянием миграции, глобализации и социальных изменений.

Ключевые слова: Хусейни, дом, родина, деконструкция, идентичность, миграция, память, травма, постколониальная литература, символика.

Annotation. This article examines the symbolic deconstruction of the concepts of “home” and “homeland” in Hosseini’s novels. These notions are analyzed not as fixed and stable categories, but as complex and multilayered phenomena. The study explores their internal contradictions and their connections with memory, trauma, and identity. It also highlights how migration, globalization, and social transformations reshape the meanings of “home” and “homeland.”

Keywords: Hosseini, home, homeland, deconstruction, identity, migration, memory, trauma, postcolonial literature, symbolism

Kirish.

An’anaviy adabiyotda “uy” ko‘pincha xavfsizlik, iliqlik, barqarorlik va oilaviy birlik timsoli sifatida talqin qilinadi. “Vatan” esa milliy identitet, tarixiy xotira va madaniy ildizlarning ifodasi sifatida ko‘riladi. Biroq Xusayniy romanlarida bu tushunchalar barqaror va musbat ma’noga ega bo‘lgan kategoriyalar sifatida emas,

balki murakkab, ziddiyatli va ko'p qatlamli fenomen sifatida tasvirlanadi. Bu esa postkolonial va dekonstruktiv yondashuvlar nuqtai nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi. Dekonstruksiya nazariyasiga ko'ra, har qanday tushuncha o'z ichida qarama-qarshiliklarni mujassam etadi va uning ma'nosi doimiy ravishda o'zgarib turadi. Xusayniy aynan shu yondashuv orqali "uy" va "vatan" tushunchalarining ichki murakkabligini ochib beradi.

"The Kite Runner" romanida "uy" tushunchasi Amir qahramoni orqali talqin qilinadi. Amir uchun bolalikdagi uy – bu nafaqat jismoniy makon, balki otasi bilan munosabatlar, do'stlik va xiyonat bilan bog'liq xotiralar majmuasidir. Uyning iliqligi bilan birga unda ayb hissi, qo'rquv va ichki ziddiyatlar ham mavjud. Amir uchun uy xavfsizlik manbai bo'lishi kerak edi, biroq aynan shu makon uning eng katta travmasi yuzaga kelgan joyga aylanadi. Bu esa "uy" tushunchasining dekonstruksiyasini anglatadi: u bir vaqtning o'zida ham boshpana, ham ruhiy azob manbai bo'lishi mumkin.

Shuningdek, Amirning AQShga emigratsiya qilishi "vatan" tushunchasining o'zgarishini ko'rsatadi. U yangi muhitda yashay boshlagan bo'lsa-da, uning ongida Afg'oniston obrazlari saqlanib qoladi. Vatan bu yerda real geografik hududdan ko'ra xotira va nostalgiya orqali mavjud bo'lgan ramziy makonga aylanadi. Shu bilan birga, u vatanga qaytganda, u ilgari bilgan Afg'oniston yo'qligini angalaydi. Bu esa vatanning barqaror tushuncha emas, balki tarixiy va ijtimoiy o'zgarishlarga bog'liq dinamik fenomen ekanligini ko'rsatadi.

"A Thousand Splendid Suns" romanida esa "uy" tushunchasi ayollar taqdiri orqali yanada chuqurroq dekonstruksiya qilinadi. Mariam va Laila qahramonlari uchun uy an'anaviy ma'nodagi boshpana emas, balki zo'ravonlik, cheklov va ijtimoiy bosim makoni sifatida tasvirlanadi. Rashidning uyi ayollar uchun xavfsiz joy emas, balki patriarxal tizimning ifodasi sifatida namoyon bo'ladi. Bu holat "uy" tushunchasining an'anaviy idealizatsiyasini buzadi va uni ijtimoiy adolatsizlik bilan bog'liq makon sifatida ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ushbu romanda "uy" tushunchasi ayollar o'rtasidagi solidaritet orqali qayta quriladi. Mariam va Laila o'rtasidagi munosabatlar uyning yangi talqinini yaratadi: uy bu jismoniy makon emas, balki insoniy aloqalar, mehr va qo'llab-quvvatlash orqali shakllanadigan ruhiy makondir. Bu esa dekonstruksiyadan keyingi rekonstruksiya jarayonini anglatadi, ya'ni eski ma'nolar buzilib, yangilari yaratiladi.

"And the Mountains Echoed" romanida esa "uy" tushunchasi global va fragmentar xarakter kasb etadi. Bu asarda turli qahramonlar turli mamlakatlarda yashaydi va ularning har biri uchun "uy" tushunchasi turlicha ma'noga ega. Ba'zi qahramonlar uchun uy bolalik xotiralari bilan bog'liq bo'lsa, boshqalar uchun u yo'qotilgan yoki qayta tiklab bo'lmaydigan makon sifatida namoyon bo'ladi. Bu esa

zamonaviy migratsiya jarayonlari fonida “uy” tushunchasining nisbiylashganini ko'rsatadi.

“Vatan” tushunchasi ham ushbu romanda dekonstruksiya qilinadi. Qahramonlar turli madaniy makonlarda yashaganligi sababli ularning milliy identiteti ham gibrid xarakter kasb etadi. Vatan bu yerda yagona va aniq tushuncha emas, balki ko'p qatlamli va o'zgaruvchan fenomen sifatida namoyon bo'ladi. Bu holat globalizatsiya sharoitida identitetning qanday shakllanishini ko'rsatadi.

Xusayniy romanlarida “uy” va “vatan” tushunchalarining dekonstruksiya til va hikoya qilish uslubi orqali ham amalga oshiriladi. Yozuvchi ko'pincha retrospektiv hikoya qilish usulidan foydalanadi, bu esa xotira va vaqt o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib beradi. Xotira esa o'z navbatida “uy” va “vatan” tushunchalarini qayta shakllantiradi. Qahramonlar o'z o'tmishiga qaytish orqali o'zligini anglashga harakat qiladi, biroq bu jarayon har doim ham aniq natija bermaydi.

Dekonstruktiv yondashuv nuqtai nazaridan qaraganda, Xusayniy asarlarida markaz va periferiyaning o'rni ham o'zgaradi. An'anaviy ravishda “vatan” markaz sifatida ko'rilgan bo'lsa, emigratsiya natijasida bu markaz parchalanadi. Qahramonlar uchun markaz endi geografik joy emas, balki ularning ichki dunyosi va xotiralari bilan bog'liq bo'ladi. Bu esa identitetning ichki va subyektiv xarakterini kuchaytiradi.

Xusayniy romanlarida travma va xotira tushunchalari ham “uy” va “vatan” dekonstruksiya bilan chambarchas bog'liq. Urush, zo'rvonlik va yo'qotishlar qahramonlarning bu tushunchalarga bo'lgan munosabatini tubdan o'zgartiradi. Vatan endi faxr va g'urur manbai emas, balki og'riqli xotiralar bilan to'la makonga aylanadi. Uy esa xavfsizlik emas, balki yo'qotilgan osoyishtalik timsoli bo'lib qoladi.

Shu bilan birga, Xusayniy asarlarida umid motivi ham mavjud. Qahramonlar o'z o'tmishidagi xatolarni anglab, ularni tuzatishga intiladi. Bu jarayon orqali ular “uy” va “vatan” tushunchalarini qayta talqin qiladi. Demak, dekonstruksiya faqat buzish emas, balki yangi ma'no yaratish jarayonidir.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Xusayniy romanlarida “uy” va “vatan” tushunchalari murakkab, ko'p qatlamli va dinamik fenomen sifatida tasvirlanadi. Ular an'anaviy barqaror ma'nolaridan chiqarilib, yangi kontekstlarda qayta talqin qilinadi. Bu esa zamonaviy adabiyotda identitet, migratsiya va madaniyatlararo aloqalarni tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xusayniy ijodi orqali “uy” va “vatan” tushunchalari nafaqat geografik yoki moddiy kategoriyalar, balki insonning ichki dunyosi, xotirasi va tajribasi bilan bog'liq murakkab ramziy tizim ekanligi namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Axmedovna, B. S. (2024). Patriarchal Supremacy and its Visual Expression in the Work of Afghan-American Writer. *Journal of new century innovations*, 53(6), 51-54.

2. Dilnoza, R., & Begimkulova, S. (2023). Afg'on-Amerika diaspora adabiyotida diniy va dunyoviy ta'lim: ayol, oila va jamiyat. Farg'ona davlat universiteti,(6), 210-210.
3. Axmedovna, B. S. (2024). Adabiyotni o'qitishda innovatsion yondashuvning ahamiyati. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2(59), 418-421.
4. Begimkulova, S. (2024). GUMANIZM KONSEPSIYASI SAIMA VAHOBNING IJODIDA. In NEW RENASSAINCE CONFERENCE (Vol. 1, No. 1).
5. BEGIMKULOVA, S., & QURBONOVA, A. (2025). MULTIKULTURALIZM ADABIYOTI ADIBALARI IJODIDA AYOL SADOQATI. «АСТА NUUZ», 1(1.12. 1), 241-243.
6. Бегимкулова, Ш. А. (2022). ТВОРЧЕСТВО ЭМИ ТАНЬ 1980-Х-90-ХГГ. В КОНТЕКСТЕ АЗИАТО-АМЕРИКАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ТРАДИЦИИ. RESEARCH AND EDUCATION, 20.
7. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). ROMAN POETIKASI: UILYAM SOMERSET MOEMNING "NOTANISH ODAM PARIJDA" ASARI MISOLIDA. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 136-142).
8. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANI: ORZULAR VA HAQIQAT. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 113-119).
9. Xalilovna, S. N. (2026). INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA MUOMALA MADANIYATI VA NUTQ AKTLARI. Modern education and development, 44(3), 291-296.
10. Jumanazarovna, N. M. (2022). Influence of goethe's sentimentalism on literary characters. Asian Journal of Multidimensional Research, 11(11), 130-133.